

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Friderici Forneri Theologiae Doctoris Canonici Ecclesiae
Collegiatæ diui Stephani Bambergæ, De Temulentia
Malo, Eiusque Remediis, Variis Item Scitu Iucundissimis,
nec non vtilissimis de rebus, quæ in ...**

Förner, Friedrich

Ingolstadii, 1603

Cap. XIII. De abbreviandis moderandisque prandio atq[ue] cœna.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45433

naret oppiparè lautissimeq; pluribus apportatis ferculis, pernegabat vllam se exindè delectationem haurire. Cocus verò ei respondit. *Minimè mirum: Condimenta desunt.* quærens Tyrannus quænam essent illa? Hoc responfi tulit à Magiro. *Labor, sudor, cursus, exercitatio, fames, sitis.* Socrates itidem, cum ad vesperam vique strenuè deambulasset, interrogatus cur id faceret? respondit. *Quò melius cœnem.* Ostendens, & per huiusmodi exercitia, corpus ad cibum sapidius capiendum, & fructuosius digerendum, disponi. Non possum verò non monere; cauendum ne modum excedant hæc exercitia, sed pro cuiusq; vsu ac natura temperentur. sin secus fiat, corpus vehementer exiccant, bilioso humore replent, vndè febres atq; calidi affectus enascuntur.

Cic. ibid.

Moderata inambulatione, post cœnam prandiumue nō improbat,

Nec omnem post prandium aut cœnam ambulationem reiecerim, sed eam tantum, quæ in contentiori pedum cursu consistit. Nam si sit mediocris, absumpta paulatim alimenta confident, ac melius vniuntur, & ventriculus rectius clausus, officio suo commodius defungetur:

CAPVT XIII.

De abbreviandis moderandisq; prandio atq; cœna.

Mirum, quàm hac in re quidam excedere solent, vt ad solis occasum prandia, cœnas in multam noctem producant. Aliter longè, Romani olim, qui omnibus diei horis, sua quæq; munia distribuebant, & vnica tantum ad cœnam insumpta, contenti erant. complexus est id Martialis venusto Epigrammate.

Epigrammat. lib. 4.

*Prima salutantes, atq; altera continet hora:
Exercet raucos tertia caustidicos.*

*In quintam varios exercet Roma labores;
 Sexta quies lassis, septima finis erit.
 Sufficit in nonam nitidas octava palæstras;
 Imperat extructos frangere nona thoros.
 Hora libellorum decima est Euphemæ meorum,
 Temperat Ambrosias cum tua cura dapes.
 Et bonus æthereo laxatur nectare Cæsar,
 Ingentiq; tenet pocula parua manu.
 Tunc admitte iocos: gressu timet ire licenti,
 Ad matutinum nostra Thalia Iouem.*

In quo breui Elencho, mirandum lepidi Poëtæ ingenium, horæ explicantur diei naturalis, quæ erant tam hyeme quàm æstate duodecim, longiores æstate breuiiores hyeme, quibus Romani in totam diem dispensarent vitæ munia, vt à prima hora in tertiam, salutationes adirent Principum ac Magnatum, à tertia in quartam frequentarent curias, quinta & sexta circa res domesticas vacarent, exiguoque se prandiolo reficerent, ac septima adhuc parumper requiescerent. Ab octaua in nonam in palæstris exercebantur, ac lauabant in Thermis, decima instituebantur cœnæ.

Obseruandum hîc, ac pro certo tenendum, ex diuersis authoribus, tametsi inter istas diei horas non nisi de cœna fiat mentio, aliàs tamen, statuto tempore, solitos refectioni operam dare: nam aut ientari, aut prandere moris erat: utebantur tamen tum, non epulis, sed escis, vel *extemporariis*, vt Alexander ab Alexandro loquitur, vel popularibus, & facillè parabilibus. Hinc vitio datum Vitellio Imperatori apud Suetoniũ, qui epulas trifariam semper, interdum quadrifariam dispertiret, in lentaculum, prandium, cœnam & comestationes.

*Distribu-
tio tempo-
ris apud
Romanos.*

*Lib. 5, Ge-
nial. dier.
In Vitellio.*

Longè moderatiores hac in re nostrates, qui meridie accumbunt mensis, nec surgunt vsque ad cenam, quam nonnunquam ad mediam quoque noctem protendunt. Plumbeos putes, adeò, nec si mille bouum iuga iunxeris, à mensa auellentur, nisi alia necessitas coëgerit. De talibus Seneca. Nonnulli maiorem partem noctis in conuiujs exigunt. Vino verò madentes & merfi, vsque ad horam sextam dormiunt. hoc est matutinum eorum, quod alijs meridies. Minatur

Epist. 58.

hisce Propheta, æternum vix, inquiens: *Vae qui cõsurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque in vesperum, vt vino astuetis.* ad quæ verba S. Ambrosius: *Non immeritò vae illis, qui manè Ebrietatis potum*

Lib. de He-
lia & ieiun-
io, cap. 15.

requirunt, quos conueniebat Deo laudes referre, prænire lucem, & vacare orationi, occurrere soli iustitie, qui nos visitat, & exurgit nobis, si nos Christo, non vino & siceræ surgamus. Meritò vae, qui salutem & vitam relinquís, mortem eligis. Vix diluculum, & iam cursatur per tabernas, vinum queritur, dapes indagantur; Tapetes excutiunt, accubitum festinant sternere, lagenas argenteas, auratos calices, patinas epulis infertas, exponunt. Vae ista querentibus; magis vae, totum diem ista tractantibus. Hæc Ambrosius.

Abbre-
uiatio refe-
ctionum.

6. de sani-
tate tuen-
da.

Epist. 83. ad
Lucil.

Suadetur ergò à Medicis, vt altera saltem refectio sit moderatior, atque ad saturitatem, stomachus, non inferciatur; nec altera superueniat, altera nondum digesta, vt impediatur cruditates, & quæ ex illa oriuntur morbi. Ea se victus ratione vsum affirmat Galenus, vt parcissimum sumeret prandium, cenam largiorem. Seneca quoque id de se testatur. Et Plutarchus autor est; Romanos veteres, vt de die negotijs securius vacarent, pranos parçè, cœnatos libe-

liberius, adhibitis quoque conuiuantiis, omni li- *Symphos. 8.*
 xus superfluitate remota. Quem morem quoque, *In vita Cy-*
 Xenophon, seruasse Persas, meminit; damnatq; eos, *11,*
 qui summo manè epulari incipientes, finirent no-
 ctu, cubitum concessur; atq; ad eò benè Poëta:

Ne uè diu præsume dapes, sed desine citra

Quam cupias, paulò, quàm potes esse, minus.

Quibus denique prandium fuit largius, si minus
 comedant in cœna necessum est, si valetudinem
 conseruare velint, quietumque ac placidum som-
 num captare; Ni etenim sobria, in hoc casu, frugali-
 tas, præcedentis immoderatæ refectionis damna
 refarciat, venter onerabitur, corpus totum aggra-
 uabitur, vires ad exercenda debita officia impedi-
 entur. Vnde somnia & illusiones variæ fluunt. Qua-
 rè optimè schola Salernitana.

Ex magna cœna stomacho fit maxima pœna;

Vi sis nocte leuis, sit tibi cœna breuis.

CAPVT XIV.

Liceatnè Christianis conuiuia agitare?

DAmnantur à nonnullis conuiuia, & omnindè à
 Christianorum cœtu exterminanda iudican-
 tur, quod vix vllum legatur antiquitus celebratum,
 in quo non insigne aliquod malum notetur perpe-
 tratum. Conuiuium, inquit, celebrauit Dæmon *Gen. 3.*
 in Paradiso, inuitans primos parentes, ad comeden- *Damna*
 dum de fructu verito, arboris ligni vitæ, at exindè *conuiuio-*
 quæ pœna? quod contagium? quæ infectio diman- *rum,*
 auit in totum genus humanum? Conuiuium Noë *Genes. 9.*
 agitauit, atq; inebriatus, iacens in Tabernaculo, nud^o
 aspicitur à Chamo filio, in quem id eò ppetui male-

Bb 2 dicti